

Att välja underlag

I denna artikel kommer vi gå igenom ett antal olika underlag och sätt att förbereda dem för målning. För att veta vilken typ av grund som passar dig bäst måste du experimentera, och söka efter det som passar just dig och din teknik.

Det är egentligen två egenskaper som styr vårt val av underlag: 1) Gräng, d.v.s. ytans textur, och 2) Absorbents, d.v.s. hur pass sugande eller icke sugande ytan är.

Det traditionella underlaget fram till slutet av 1400-talet var att måla på träpannåer. Dessa pannåer isolerades först med en limlösning och grunderades sedan med "gesso". Gesso är i grund och botten en blandning av krita och lim, som applicerades i flera skikt för att göra träpannå så slät som möjligt.

På denna pannå målade sedan konstnärerna i äggtempera, och även senare med oljefärger. De venetianska målarna hade ett stort problem; träpannåerna var väldigt känsliga mot förändringar i lufttemperatur och luftfuktighet. Klimatet i nordöstra Italien gjorde det omöjligt för konstnärerna att måla på pannå i större format, så de letade efter alternativa underlag.

Vad de kom fram till, var att linneduk kunde spännas upp på ramar och användas som underlag. Och då linnen inte var lika känsligt för förändringar i klimat utgjorde det ett ypperligt alternativ.

De behandlade duken på samma sätt som träpannåns, d.v.s. började med att förlimma duken för att göra den mindre sugande och för att etablera en barriär mellan tyget och den färg som skulle läggas ovanpå.

Vad de sedan upptäckte var att gesso, krita och lim, utgjorde en alldeles för ömtålig grundering för ett så pass flexibelt underlag som duk. Då duken, till skillnad på en träpannå, konstant rörde på sig uppstod krackeleringar i gesson, som sedan ledde till att färgen ramlade av duken.

Vad de gjorde då, för att göra gesson mer flexibel, var att tillsätta linolja till blandningen, och fick då fram en så kallad "halvgrund", d.v.s. krita lim och linolja. Sedermera utslöts limmet helt och hållet och de tillredde en oljegrund baserad på bara krita, pigment och linolja (mer om det senare i artikeln).

I modern tid har många andra underlag visat sig mer eller mindre lämpliga för måleri; koppar, aluminium, plast, och glas för att nämna några.

Men de vanligaste idag är fortfarande träpannå och duk, och vi kommer nu diskutera hur du kan preparera din egen träpannå alternativt målarduk med moderna material, för att göra den lämplig för måleri.

Träpannå

Fördelen med att arbeta på en träpannå är flera; Till och börja med är det ett väldigt billigt alternativ och ger dessutom ett väldigt stadigt och permanent underlag.

Idag kan du på brädgården köpa masonit eller MDF (ett mycket bättre alternativ) i stora skivor (ca 6x1220x2440mm) och be dem kapa upp den åt dig i önskade format. Men, vill du arbeta i större format än ca 60x60cm, rekommenderar vi att du väljer duk istället, alternativt bygger en konstruktion att fästa på baksidan av pannån så den håller sig rak och inte slår sig. Stora träpannåer väger också mycket och kan upplevas som otympliga att arbeta med.

En annan fördel med att arbeta på pannå är att du har full kontroll över dimensionerna.

Då vi i detta fall kommer använda en modern akrylbaserad s.k. "gesso" (icke att förväxla med traditionell gesso) behöver vi inte först isolera pannån med limlösning.

1. Vi slipar vår MDF panel med sandpapper, och tvättar av ytan med T-röd, för att få bort eventuella fettfläckar.

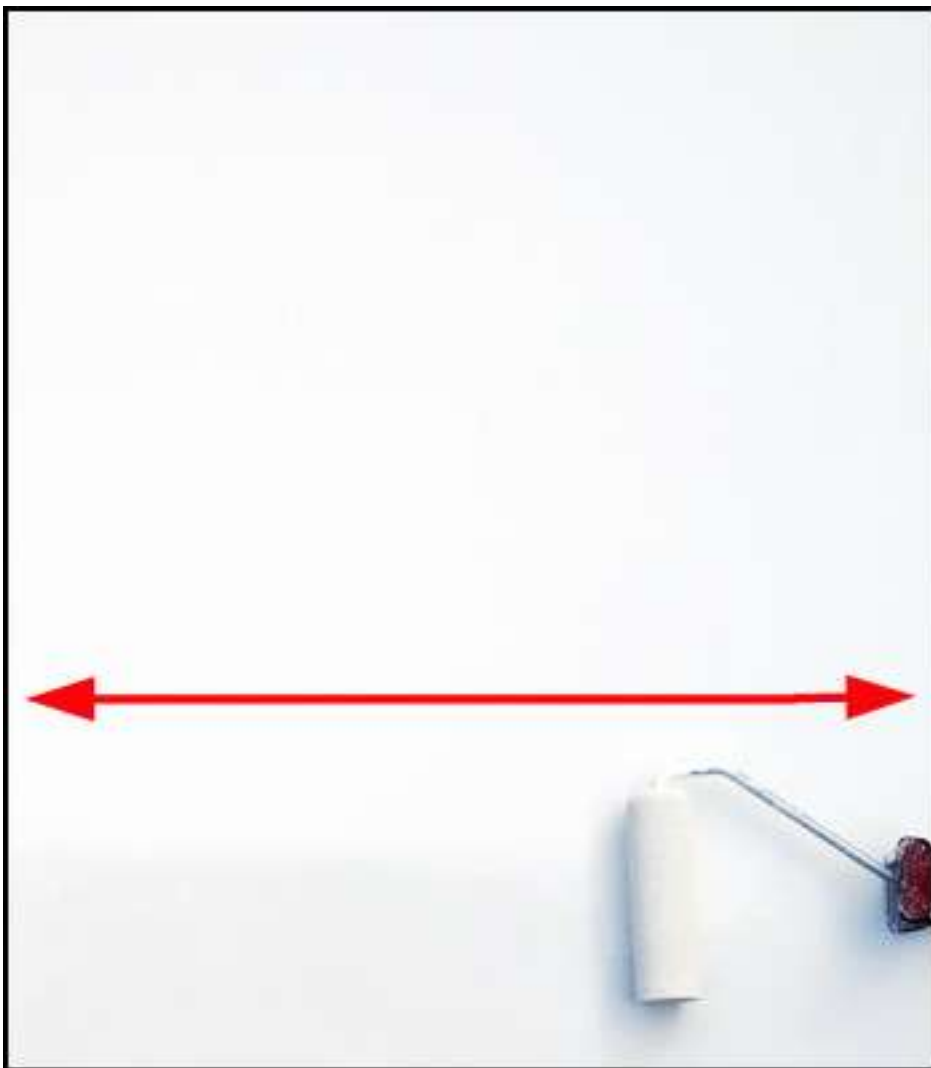
2. Applicera med en slät roller ett skikt gesso på pannån i parallella penseldrag utmed pannåns långsida och låt det bli helt yttorr.

Måla också panelens kortsidor:

3. Rolla sedan ytterligare ett skikt gesso, denna gång parallellt utmed kortsidan.

När ytan är helt torr (vänta gärna några timmar) kan du släta till ytan med fint sandpapper. Önskar du en ännu slätare yta kan du lägga på fler lager gesso och slipa mellan varje lager. Det bör nämnas här att en slät finish är ett alternativ bland många. Du kan välja att applicera gesson med pensel och låta penseldragen synas kvar, använda långhårig roller applicerad kors och tvärs för en livfull yta. Du kan till och med tillsätta texturmaterial till din gesso, - prova dig fram för att hitta vad som passar just dig!

Denna pannå är nu redo för att målas på, men ytan kan kännas väldigt sugande, och då rekommenderar vi att du målar på ett eller två tunna skikt akrylmedium (matt), utspätt med vatten ca 4:1. Denna yta ger en väldigt bra grund att fortsätta arbeta på.

Du kan givetvis välja att lägga på ett tunt lager oljefärg som ditt sista lager om du så önskar, alternativt färga din gesso med akrylfärg i önskad ton.

Om du märker att pannån slår sig, vilket kan hända då du arbetar i stora format, så applicera ett eller två lager gesso på baksidan så bör den jämnas ut sig själv. Oftast räcker det med ett målat "X" på baksidan, från hörn till hörn.

TIPS - Du kan också måla direkt på en MDF pannå utan grundering, om du först isolerar den med ett par lager matt akrylmedium.